

Perspektywy polityki Rosji wobec Afganistanu

Anna Maria Dyner, Arkadiusz Legieć

Wykorzystując wycofanie sił USA i NATO z Afganistanu, Rosja zamierza wzmocnić swoje wpływy w tym państwie poprzez zwiększenie kontaktów z afgańskim rządem i z talibami. Celem jest uzyskanie pozycji mediatora w procesie pokojowym, która umożliwi wpływ na jego uczestników, pozwoli zwiększyć kontrolę nad sytuacją w Afganistanie i wykorzystać ten fakt w relacjach z państwami regionu. Polityka Rosji może utrudnić stabilizację Afganistanu i zniweczyć efekty starań państw NATO z czasów misji stabilizacyjnej.

Uwarunkowania i cele rosyjskiej polityki wobec Afganistanu. W czasie misji stabilizacyjnej NATO Rosja miała stosunkowo niewielkie możliwości oddziaływania na sytuację wewnętrzną w Afganistanie. Działania koalicji wymierzone w talibów (nadal uznawanych w Rosji za organizację terrorystyczną) sprzyjały rosyjskim interesom bezpieczeństwa, ograniczając zagrożenie terrorystyczne, handel bronią i narkotykami w Azji Centralnej. Jednocześnie Rosja od kilku lat przygotowywała się do [wycofania wojsk USA i NATO z Afganistanu, budując relacje z najważniejszymi w tym państwie stronictwami politycznymi i zbrojnymi](#). Jednym z celów [kontaktów z talibami](#) było powstrzymanie ekspansji tzw. Państwa Islamskiego (PI) do Afganistanu i państw regionu i ograniczenie aktywności innych lokalnych islamskich organizacji terrorystycznych, z którymi współpracowali. W ten sposób Rosja starała się osłabić możliwości podejmowania przez te organizacje działań terrorystycznych we wrażliwym dla regionalnego bezpieczeństwa momencie wycofania sił USA i NATO.

Obecnie celem rosyjskiej polityki wobec Afganistanu jest uzyskanie możliwości wpływania na wewnętrzny konflikt w tym państwie i ograniczenie działania tam organizacji terrorystycznych stanowiących dla niej zagrożenie. Istotne jest także dążenie do zwiększenia sprzedaży broni. Dlatego Rosja będzie nadal utrzymywała kontakty z władzami centralnymi Afganistanu i z lokalnymi ośrodkami, w tym zwłaszcza z talibami, oraz z wpływowymi politycznie i militarnie regionalnymi liderami Tadżyków (ok. 27% populacji), Uzbeków (ok. 9%) i Turkmenów (ok. 3%)

zamieszkujących głównie północ Afganistanu. Rosja będzie też dążyła do przejmowania amerykańskich siatek wywiadowczych wśród tej ludności, oferowała jej wsparcie wojskowe, wywiadowcze i dostawy uzbrojenia.

Wycofanie wojsk USA i NATO zostanie przez Rosję wykorzystane także do zwiększenia dyplomatycznego zaangażowania w negocjacje międzynarodowe dotyczące przyszłości Afganistanu. Rosja jest aktywna na tym polu od kilku lat, jednak dopiero ostatnio podjęła istotne działania, m.in. zorganizowała 18 marca br. w Moskwie spotkanie tzw. formatu poszerzonej trójki (Rosja, USA, Chiny i Pakistan).

Stabilność Afganistanu a bezpieczeństwo Rosji. Próba przejęcia pełni władzy w Afganistanie przez talibów, czemu sprzyja [porozumienie zawarte między nimi i USA](#) w 2020 r., będzie zagrożeniem dla Rosji oraz państw regionu. Choć talibowie zobowiązali się, że afgańskie terytorium nie zostanie wykorzystane przez organizacje terrorystyczne, nie będą w stanie zrealizować tych obietnic. Nie dysponują wystarczającymi instrumentami wojskowymi, nie są w stanie efektywnie zwalczać komórek tzw. Państwa Islamskiego (PI) i utrzymują taktyczną współpracę z Al Kaidą. Rosja i państwa Azji Centralnej za szczególnie niebezpieczne uznają udzielanie schronienia przez talibów innym regionalnym ugrupowaniom terrorystycznym, takim jak Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu, Islamski Ruch Uzbekistanu czy Islamska Unia Dżihadu. Aktywność tych organizacji sprzyja przepływowi zagranicznych bojowników w regionie, budowaniu kanałów rekrutacji i powstawaniu ich utajnionych komórek w sąsiedztwie Afganistanu.

Próba przejścia władzy przez talibów kolejny raz zdestabilizuje sytuację w Afganistanie i będzie sprzyjała rozwojowi wspomnianych organizacji terrorystycznych. Przyniesie to negatywne konsekwencje dla [bezpieczeństwa państw Azji Centralnej, które są dla nich główną bazą werbunkową](#), a pośrednio dla samej [Rosji, gdyż rekrutacja prowadzona jest także w środowiskach centralnoazjatyckich migrantów pracujących w tym państwie](#). Wszystko to może zwiększyć zagrożenie terrorystyczne, szczególnie w przypadku najbliższych państw regionu – Tadżykistanu i Kirgistanu, które mają trudności z zapewnieniem ochrony własnego terytorium przed działalnością wrogich ugrupowań.

Wymiar międzynarodowy. W celu zagwarantowania sobie trwałych instrumentów wpływu na sytuację w Afganistanie Rosja wykorzystuje trudności w negocjacjach dotyczących [przyszłości tego państwa, które są prowadzone w Katarze](#). Rosyjskie władze dążą do wypracowania pozycji skuteczniejszego niż USA mediatora, utrzymującego robocze kontakty zarówno z afgańskim rządem, jak i z talibami.

Do wzmacniania swoich wpływów w Afganistanie i rozwoju współpracy z państwami zaangażowanymi w afgański proces pokojowy Rosja wykorzysta też Szanghajską Organizację Współpracy (SzOW), w której Afganistan jest obserwatorem. Zwiększając zaangażowanie państw SzOW w Afganistanie, Rosja będzie chciała ograniczyć wpływy aktorów spoza regionu, m.in. USA i UE. Rosja skorzysta z instrumentów SzOW również do rozwoju transakcyjnej współpracy w kwestii Afganistanu z państwami regionu, przede wszystkim z Chinami. Głównym mechanizmem SzOW, służącym zwalczaniu terroryzmu, jest Regional Anti-Terrorist Structure. Może on zostać użyty przeciwko ujemskim bojownikom na afgańskim terytorium, co ograniczy skalę działalności ugrupowań terrorystycznych w Afganistanie. Współpraca w ramach SzOW pozwoli też Rosji na ograniczanie [zaangażowania Chin w bezpieczeństwo regionalne](#).

Rosja wykorzysta wysoce prawdopodobną destabilizację w Afganistanie do wzmocnienia kontroli nad państwami Azji Centralnej, zwiększając liczbę manewrów wojskowych prowadzonych w ramach Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) pod pretekstem konieczności poprawy regionalnego bezpieczeństwa. W Tadżykistanie, najmniej stabilnym państwie sąsiadującym z Afganistanem, zaplanowano już największe tegoroczne ćwiczenia OUBZ i więcej działań wojskowych niż w latach poprzednich, a Rosja rozważa wzmocnienie mieszczącej się na terytorium tego państwa swojej [201. bazy wojskowej](#). Ponadto Rosja będzie starała się wykorzystać pozycję

regionalnego gwaranta bezpieczeństwa i wzmocni naciski polityczne na pozostałe centralnoazjatyckie państwa graniczące z Afganistanem, lecz nienależące do OUBZ (Uzbekistan, Turkmenistan). Celem tych działań będzie [poszerzanie współpracy militarnej i dwustronnej w zakresie kontroli ich granic argumentowane koniecznością walki z zagrożeniami płynącymi z Afganistanu](#).

W relacjach z Indiami i Pakistanem wzmocnienie wpływów w Afganistanie posłuży Rosji m.in. do przeciwdziałania regionalnym projektom energetycznym i transportowym, które zagrażają rosyjskim interesom, np. gazociągowi TAPI (Turkmenistan–Afganistan–Pakistan–Indie), oraz do wpływania na presję migracyjną z Afganistanu do Iranu.

Wnioski i perspektywy. Rosja wykorzysta wycofanie wojsk USA i NATO z Afganistanu do zwiększenia swoich wpływów na sytuację w tym państwie. W tym celu utrzyma strategię rozwoju współpracy zarówno z afgańskim rządem, jak i z talibami. Podtrzymanie konfliktu o ograniczonym natężeniu w Afganistanie jest przez Rosję postrzegane jako czynnik wzmacniający instrumenty polityki wobec Azji Centralnej. Pozwoli jej to na zwiększanie obecności wojskowej, a przez to wpływów politycznych w państwach regionu, co pośrednio umożliwi ograniczenie rosnącego zaangażowania wojskowego Chin.

Wobec niewielkich możliwości konkurowania z amerykańskim i europejskim wsparciem finansowym, pomocą rozwojową czy chińskimi instrumentami gospodarczymi, głównym narzędziem służącym realizacji celów Rosji wobec Afganistanu będzie współpraca wojskowa i działania wywiadowcze.

Polska, w ramach przewodnictwa w OBWE w 2022 r., może zainicjować wspólne działania państw tej organizacji na rzecz stabilizacji pogranicza Azji Centralnej i Afganistanu. Wszystkie państwa regionu postrzegają wycofanie wojsk USA i NATO jako zagrożenie dla bezpieczeństwa swoich granic. OBWE, doświadczona w prowadzeniu działań rozjemczych i monitorowaniu sytuacji na granicach w Europie Wschodniej czy na Bałkanach, mogłaby wypracować dodatkowe formy wsparcia dla obszarów granicznych Afganistanu. Ograniczałoby to skalę transnarodowych zagrożeń, które mają źródła w tym państwie, oraz utrudniało możliwość wykorzystania ich przez Rosję w jej polityce regionalnej.

Polska może też zaproponować państwom NATO utworzenie koalicji na rzecz wsparcia reform w Afganistanie (fundusze pomocowe, stypendia, doradztwo i szkolenia), której głównym zadaniem będzie utrzymanie dotychczasowych osiągnięć misji państw NATO w procesie stabilizacji i demokratyzacji tego państwa.